be one with nature

NR.2 2026

WWF

Lies Visschedijk

'Liefde voor de natuur is onderdeel van mijn zijn'

De boodschap van de jaguar

De magische Mekong

CARIBISCHE EILANDEN

ELK EEN EIGEN WERELD

Daar

De reuzenotter kan wel 1,80 meter lang worden en leeft in zoetwatergebieden in Zuid-Amerika

© naturepl.com / Nick Garbutt / WWF

Hier

De Europese otter is na herintroductie weer terug in de Nederlandse wateren

© Jrleyland

De boodschap van de jaguar 21

© Luo Xiaoyun / WWF-China

Inhoud

Caribische eilanden **6**
Kijken, lezen, doen 14
Interview Lies Visschedijk **17**
De boodschap van de jaguar 21
Column Sander Turnhout **27**
Hoe doen zij het: Hou je hoofd koel 29
Groen Doen **35**
Dammetjes en data in hartje Zambia 39
Stelling: Europese regelgeving **42**
Groene bril: Dataverbruik 45
De magische Mekong **50**
Shopping 58
Zeilen voor de zee **60**
De voetafdruk van... 64
Impact **66**
Geven met impact 71
Puzzel **73**
Colofon 74

Vulkanen, koraalriffen, mangrovebossen en nevelwouden. De zes Caribische eilanden lijken op geen enkel ander stukje van ons koninkrijk. En ook niet op elkaar. Elk eiland is uniek, maar ze hebben vergelijkbare bedreigingen.

ELK EILAND EEN EIGEN WERELD

Samenstelling en tekst:
Sabine Bos en Ignas van Schaick
Beeld: MN Media/360

Bonaire

Schuilplekken en onderwatersteden

Bonaire laat zien wat er gebeurt als je decennialang een zeegebied beschermt. De riffen, mangroves en zoutvlaktes werken hier perfect samen. Tussen de mangrovewortels schuilen jonge visjes, terwijl de koraalriffen onderwatersteden zijn voor allerlei zeedieren. Op en rond dit eiland zie je flamingo's en zeeschildpadden, rifvissen en zeeanemonen. En bewoners en toeristen die allemaal lijken te weten hoe speciaal deze plek is. Ondanks de goede natuurlijke balans blijft Bonaire als laaggelegen eiland kwetsbaar voor zeespiegelstijging.

Flamingo's

Groene zeeschildpad

Aruba

Overleven in de droogte

Aruba ademt zon en wind: het eiland staat bekend om haar droogte. Wie goed kijkt, ziet dat cactussen, vogels en reptielen precies weten hoe ze er moeten overleven. Onder het wateroppervlak van de oceaan zwemmen zeeschildpadden sierlijk door de zeegrasvelden. Riffen breken de harde golven en zijn een toevluchtsoord voor jonge zeedieren. De natuur hier is robuust en krachtig, dankzij natuurlijke processen die al eeuwen werken.

Curaçao

Leven onder en boven water

Scholen vissen zwemmen synchroon langs deinende sponzen en kleurrijke koralen. De zee rond Curaçao zit vol leven, maar de koraalriffen zijn kwetsbaar geworden door opwarming van het zeewater en vervuiling. Dat raakt de zeedieren, maar ook mensen die de riffen nodig hebben voor voedsel, inkomen en als natuurlijke golfbrekers bij extreem weer. In zee zijn daarom koraalplanters druk bezig met het repareren van beschadigde riffen. Ondertussen schuifelen de leguanen door de struiken. Zo verspreiden ze zaden en herstellen ze onbewust de begroeiing op het eiland, die erosie voorkomt.

Koraalrifherstel

© Getty Images

Sint Maarten

Zoektocht naar harmonie

Op Sint Maarten raken mens en natuur elkaar overal. Pelikanen landen op de lage struiken langs de kust, waar voldoende rust is om te broeden. Hun succesvolle duiken naar vis tonen hoe voedselrijk het water is. Op open zee zwemt een indrukwekkende tijgerhaai door het blauw: dit onmisbare roofdier bewaakt de balans in de onderwaternatuur. Terwijl mensen bouwen en recreëren, is het belangrijk dat zeegrasvelden en riffen worden ontzien. Het is op Sint Maarten een continue zoektocht naar harmonie tussen mens en natuur.

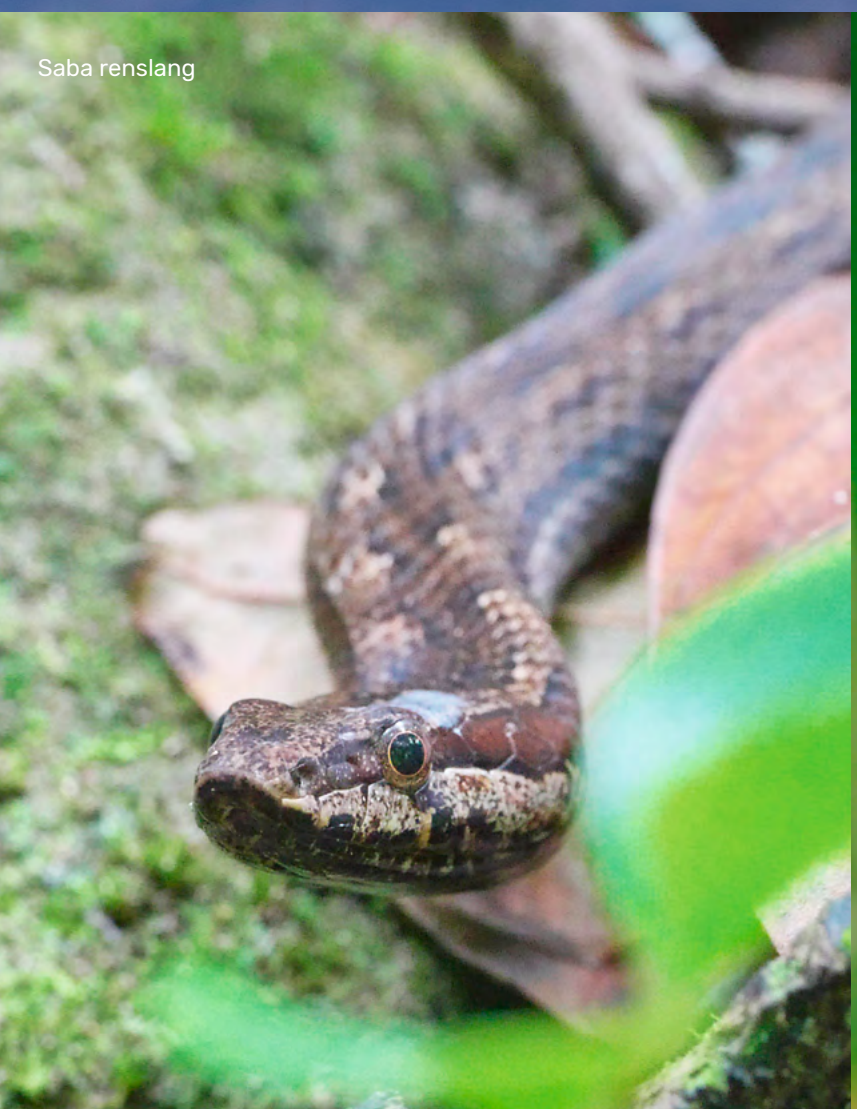
Bruine Pelikaan

Tijgerhaai

Roodsnavelkeerkringvogel

Saba renslang

Saba anolis

Saba

Sint Eustatius
De vulkaan die alles vasthoudt

Op Sint Eustatius torent de Quill boven alles uit: een slapende vulkaan met een hart van dicht bos. Het is een plek waar water wordt vastgehouden en plantenwortels de grond bijeenhouden. Dat is belangrijk, want elders op het eiland zijn veel loslopende geiten die beplanting opeten – met erosie als gevolg. Op Sint Eustatius leven unieke reptielen en vogels. Langs de kliffen jagen zeevogels en zeeschildpadden schuiven over de stranden om eieren te leggen. Hier wordt duidelijk hoe krachtig natuur kan zijn wanneer je haar als geheel beschermt, zowel op land als in zee.

Saba
Alles is met elkaar verbonden

Saba is klein, maar voelt als een wereld op zichzelf. De hellingen van Mount Scenery rijzen steil op uit de zee en herbergen het mysterieuze nevelwoud. Dit woud haalt het water uit de wolken en geeft het af aan de bodem. Het bos houdt de bodem goed vast en voorkomt erosie, waardoor de koraalriffen rond het eiland in helder water groeien. Het werken aan gezondere koraalriffen begint hier hoog in de bergen en eindigt in het diepe blauwe water. Alles in dit ecosysteem is met elkaar verbonden, tot in de kleinste druppel.

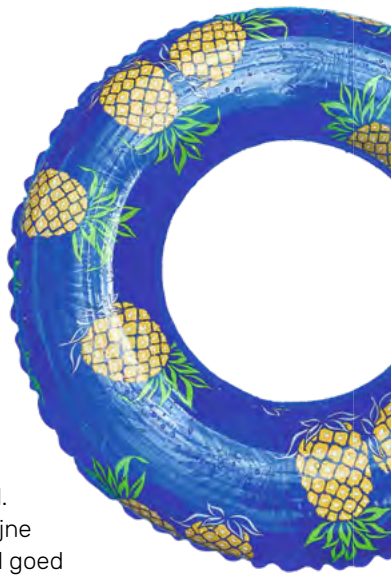
Kijktip In **Natuur in de Cariben** reist Natasja Gibbs langs de zes Caribische eilanden van het Koninkrijk. De zesdelige serie is geproduceerd door de makers van De Nieuwe Wildernis en Onder het Maaiveld in coproductie met BNNVARA. De eerste aflevering is te zien op 7 juli om 21.20 uur op NPO 2 en NPO start.

Tekst: Cynthia van Zwol

Kunnen bomen praten?

Slapen bomen 's nachts? Kunnen ze met elkaar praten? Na het boek voor volwassenen schreef Peter Wohlleben een kinderversie van zijn boek **Het verborgen leven van bomen**. Ontdek hoe bomen vijanden verjagen, regen kunnen maken en waarom ze niet van straatlantaarns houden. Voor wie dit boek gelezen heeft, vertelt elke boom een heel verhaal. En voor je het weet, roep je: 'Kijk, een bange boom!'

Instappen, uitstappen, plonzen

Zoek op een heerlijke zomerdag de verfrissing op bij een van de mooie Nederlandse zwemplassen. Neem een frisse duik in de Haarrijnse plas of strijk neer aan het Hoornse stadsstrand. Op de NS Dagje Uit-site staan acht fijne buitenplassen op een rij, allemaal goed bereikbaar met het ov.
ns.nl/dagje-uit

Duik in het nieuwe ARTIS-Aquarium

Na vijf jaar restauratie heeft het aquarium in ARTIS opnieuw zijn monumentale deuren geopend. Het vertelt een nieuw verhaal over water, de basis voor al het leven op aarde. Want hoe houden we oceanen, meren en rivieren gezond, schoon en vol leven? Als partner van ARTIS toont het Wereld Natuur Fonds hier binnenkort een selectie bijzondere innovaties die de onderwaternatuur een zetje geven om zichzelf te herstellen. **artis.nl**

BOSS IN HET BOS

Met een kleine groep vrouwen kamperen in het bos. Een 'Duik in je natuur-weekend' laat je ervaren dat je onderdeel bent van de natuur. Elk seizoen heeft zijn eigen charmes: van een ijswak in de winter tot de verwarmende zomerzon, van heldere sterrenhemels tot vallende eikels. Je leert wilde planten herkennen, voedsel verzamelen, koken boven vuur. En voor wie durft, is er een duik in een bosmeertje.
artemisianatuurbeleving.nl

De boeren van morgen

Overal ter wereld staat een nieuwe generatie jonge boeren op. Ze combineren eeuwenoude tradities met moderne technologie, gedreven door een liefde voor de aarde. Fotograaf Ruud Sies en producent Hanneke van Hintum reisden de wereld rond om hun verhalen vast te leggen in hun boek Good Food. Een selectie van hun foto's en verhalen is tot en met 1 november te zien in de gelijknamige tentoonstelling in het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam.
nederlandsfotomuseum.nl

Nieuwe prijs voor natuurboeken
Hoe worden kinderen de natuurbeschermers van morgen? Begin met een verhaal. Daarom is er nu naast de Gouden en Zilveren Griffel ook de **Groene Griffel**. CPNB en WWF lanceerden deze nieuwe kinderboekenprijs om verhalen over natuur en wilde dieren een vanzelfsprekende plek te geven in kinder- en jeugdliteratuur. En om auteurs en uitgevers te stimuleren die verhalen te schrijven en uit te brengen. Op 17 juni werd de eerste Groene Griffel uitgereikt aan Lotte Stegeman en Marieke ten Berge voor hun boek Wij beren.

PLANTAARDIGE FOOD TOURS

Een gids leidt je langs lokale horeca in Utrecht, Rotterdam of Amsterdam, waar ondernemers koken met korte ketens en seizoensgroenten. Zo ontdek je hoe plantaardig eten er in de praktijk uitziet. Tijdens de culinaire struintocht proef je verrassende gerechten en hoor je hun verhalen. Je gaat naar huis met een volle buik en een hoofd vol inspiratie om vaker plantaardig te eten.
vforfood.com

Win

Dwars door de Dolomieten

Presentator Twan Huys neemt je in Het Droompad mee op een wandeltocht met zijn puberzoon Jack: van München naar Venetië, dwars door de Dolomieten. Ondergedompeld in ongerepte natuur, weg van het wereldnieuws, zouden vader en zoon eindelijk tijd hebben voor echte gesprekken. Maar dan overlijdt Huys' vader... Een boek over bergen, verlies en de band tussen generaties. We mogen tien exemplaren weggeven.
Ga naar **wwf.nl/winactie**

Missie regenworm

Voor actrice Lies Visschedijk begint de natuur thuis. Met kippen, kikkers en een reiger die het op haar vijver heeft gemunt. In haar natuurcolumns heeft ze vooral oog voor dieren die vaak onzichtbaar blijven. ‘De regenworm verdient meer waardering.’

Tekst: Fleur Baxmeier
Beeld: Lin Woldendorp

'Ik ben zeker geen heilige, maar ik doe mijn best'

'Ik hoef niet altijd naar nationale parken', zegt Lies Visschedijk, nadat ze een hap van haar bruine boterham met kaas heeft doorgeslikt. De lunch wordt geserveerd in haar huis, met een voor Amsterdamse begrippen riante achtertuin van 19 meter diep en 12 meter breed. 'Als ik met mijn knieën tegen de verwarming zit, kan ik precies zien wat er gebeurt', zegt ze, naar buiten wijzend. Daar lopen haar twee kippen, die ze 'als een detective' volgt. 'Ik vind het heerlijk om te zien wat ze doen en heb ontdekt dat ze elke dag exact dezelfde ochtendroutine hebben. Opgewekt komen ze uit hun hok, dan gaan ze eten. Daarna verplaatsen ze zich naar de leuning van de buitenbank, waar ze een soort koffiepauze hebben. Ze rekken zichzelf helemaal uit en maken hun veren uitgebreid schoon. Vervolgens gaan ze met z'n tweetjes rondstruinen in de tuin van de buren.' Kippen zijn niet enorm goed voor je planten, want ze hebben nu eenmaal de neiging om alles lekker uit elkaar te trekken. Maar Visschedijk kan iedereen een duo als dat van haar aanbevelen. 'Ik heb een ecologische tuin met een vijver laten aanleggen. De laatste tijd ben ik heel erg bezig met een reiger die naar mijn vijver komt om de kikkers op te eten. Dat vind ik zielig, dus ik heb een net gespannen. Maar nu ben ik weer bang dat daar vogels in verstrikt raken.'

Hoekjes en boekjes

De natuur loopt als een rode draad door haar leven. 'Ik groeide landelijk op, met een grote tuin waar mijn vader als hobby bijen hield. Zo is de liefde ontstaan voor alles wat kruipt en vliegt, van klein tot groot. Ik kan me voorstellen dat er mensen zijn die niet zitten te wachten op vliegen in hun huis, maar ze zijn ontzettend belangrijk voor de natuur. Vogels eten vliegen, vliegen bestuiven veel planten. Daar zou best wat meer aandacht voor mogen zijn.'

Visschedijk is niet te beroerd om daar een handje bij te helpen. In de podcast Aaf en Lies lossen het wel weer op sluit ze elke twee weken af met 'een natuurhoekje'. De gesproken columns uit de podcast zette ze om in prachtige, kleine verhaaltjes voor haar eigen Natuurboekje. 'Ik vind het leuk om me voor te stellen hoe het is om het leven te hebben van al die dieren die we vaak voor lief nemen, zoals de regenworm, kikkervisjes of de langpootmug', zegt ze daarover. 'Het is fijn als je als mens een connectie met de natuur maakt. Dan ga je er anders naar kijken en heb je er emotionele betrokkenheid bij. Verbinding maken met een levend wezen zorgt voor mededogen en waardering. Er zit dan ook een soort zendingsdrang in mijn columns en boekje. Het is niet zo moeilijk om verbinding te maken met een fluffy dier als een hond of een kat, maar de regenworm kan wel wat meer waardering gebruiken.'

Paaltjeswandelingen

De verbinding met de natuur ervaart Visschedijk het sterkst tijdens de wekelijkse lange wandeling die ze ergens in Nederland maakt. 'In Amsterdam is de natuur soms ver weg, maar ik probeer het wel op te zoeken. Het strand of het bos vind ik ook hartstikke leuk. Ik verdwaal snel, dus ik ben dol op paaltjeswandelingen. De laatste tijd ben ik ook erg gecharmeerd van de mooie wandelroutes bij het kasteeltje in Warmond en 's-Graveland, maar dat zijn helaas plekken waar je alleen met de auto kunt komen. Dat is een verbeterpunt. Mijn volgende auto wordt elektrisch, dan voel ik me daar wat minder rot over.'

Ze vindt dat ze nog best wat slagen te maken heeft als het gaat om duurzaam leven. 'Ik heb geen zonnepanelen en woon in een oud, slecht geïsoleerd huis dat niet makkelijk is om te verduurzamen. Aan de andere kant probeer ik zo min mogelijk vlees te eten, vlieg niet al te veel en ben zuinig op mijn directe omgeving. In huis draag ik vaak thermokleren, om de verwarming laag te kunnen houden. Hoe ouder ik word, hoe kouwelijker ik lijk te zijn. Daarom slaap ik soms met een muts op. Ik ben zeker geen heilige, maar ik doe mijn best.'

De toestand van de wereld en het klimaat baren haar zorgen, maar dat helpt haar om te focussen op wat er nog wel is. 'Door aandacht te hebben voor de dieren die er zijn, ze op te merken en te waarderen. Als ik dat niet doe, word ik angstig of heb ik het gevoel dat we al op een hellend vlak zitten en er niets meer aan kunnen doen. Ik wil liever bij de mensen horen die in ieder geval hebben geprobeerd om zich te verzetten tegen de teloorgang van de natuur. Er is ook niet echt een alternatief, want de liefde voor de natuur is een onderdeel van mijn zijn.'

Bio

1974 Geboren in Heel in Limburg **1994–1998** Opleiding aan de Toneelschool Amsterdam **1998–heden** Speelt theaterrollen bij onder andere Toneelgroep Oostpool, Noord Nederlands Toneel en Orkater **1998–heden** Speelt in films als Alles is liefde, Loft, Gooische vrouwen I en II, Boven is het stil, Soof I, II en III **2001–heden** Op televisie te zien in Het Klokhuis, Gooische vrouwen, Sorry Minister, De Troon en Nemesis **2010–2022** Schrijft columns voor het radioprogramma Vroege Vogels **2023-heden** maakt samen met Aaf Brandt Corstius de podcast Aaf en Lies lossen het wel weer op

© Rodolfo Paz

Tekst: Paul Q de Vries
Beeld: WWF, Luca van Til

De boodschap van de jaguar

Het Atlantisch Regenwoud is voor tachtig procent verdwenen. Toch sluipt de jaguar er nog altijd doorheen. Via corridors door boerenland krijgt hij meer ruimte. ‘We weten wat de behoeften van de jaguar zijn, maar we moeten ook luisteren naar mensen.’

Het is moeilijk om niet onder de indruk te raken van de jaguar. Hij is het grootste roofdier van Zuid-Amerika en na de leeuw en de tijger de grootste katachtige ter wereld. Jaguars zijn zwaarder en compacter gebouwd dan andere katachtigen, waardoor ze er nog breder en gespierder uitzien. Ze zijn sterk, atletisch, snel en sluipen door het regenwoud als een geest. Ook klimmen en zwemmen ze als de beste.
Ze eten van alles: apen, kaaimannen, slangen, luiaarden, herten, zwijnen, schildpadden, capibara's, miereneters en grote vissen. Waar leeuwen en tijgers hun prooi meestal in de nek bijten of in de hals tot hij stikt, bijt de jaguar bij voorkeur in de schedel. Ze hebben een enorme bijtkracht en kunnen met hun hoektanden dwars door de schedel in de hersenen doordringen, waardoor de prooi snel dood is.

Sporen van de jaguar

'Als kind ging ik met mijn vader het woud in om hout te zoeken', zegt Jonatan Ariel Villalba, afkomstig uit San Pedro in de Argentijnse provincie Misiones. 'We baanden ons een weg met machetes, steeds dieper het bos in. Op een gegeven moment zei mijn vader me stil te zijn. We hoorden gebrul vlakbij, een geluid dat ik niet kende. "Dat is de jaguar", zei mijn vader. Kippenvel! Na het gebrul leek het oerwoud stiller dan ooit. Mijn vader maakte een markering met zijn machete in een jonge guatambú-boom en we trokken verder. Ik was niet meer op mijn gemak. Het leek alsof iets ons volgde, maar ik zag niets. Op de terugweg kwamen we weer langs die boom en zagen we dat er meer markeringen op waren aangebracht: dikke en diepe krassen op twee meter hoogte. Klauwsporen van de jaguar. De grond waar we hadden gezeten, was helemaal omgewoeld. Het was huiveringwekkend. Alsof de jaguar een boodschap achterliet: ik ben hier. De rest van de week kon ik nauwelijks slapen en lag ik te luisteren naar de geluiden van het woud. De jaguar had kunnen aanvallen, maar respecteerde ons. Hij wilde alleen dat we wisten dat dit zijn thuis is.'

Koeien en corridors

Historisch gezien kwamen jaguars voor van de zuidelijke Verenigde Staten tot halverwege Argentinië, maar inmiddels is meer dan de helft van dat leefgebied verloren gegaan. In het Atlantisch regenwoud, aan de oostkust van Zuid-Amerika, is zelfs meer dan 80 procent van het

© Rodolfo Paz

bos vernietigd – voornamelijk om plaats te maken voor akkerbouw en veeteelt. Als specialist bij WWF-partner Fundación Vida Silvestre helpt Jonatan Ariel Villalba het leefgebied van jaguars te beschermen. ‘Tijdens hun omzwervingen komen jaguars steeds vaker op “mensenland”. Als ze daar een koe of geit pakken, worden ze uit vergelding gedood.’
WWF probeert de restanten Atlantisch regenwoud in Boven-Paraná, een regio die zich uitstrekt over Argentinië, Paraguay en Brazilië, via corridors weer met elkaar te verbinden en zo het leefgebied van de jaguar te vergroten. ‘We gaan langs bij boerenfamilies om ze te bewegen delen van hun land te herbebossen, zodat jaguars zich over die beboste stroken kunnen verplaatsen. We hebben contacten met kwekerijen van inheemse bomen, verzorgen de logistiek, maken een plan en helpen met zaaien en planten.’

Vertrouwen winnen

Dat kost soms enige overredingskracht. ‘Veel mensen in het gebied hebben beperkte middelen. Als je levensbehoeften heel basaal zijn, heb je vaak geen ruimte om na te denken over natuur of duurzaamheid. Je kunt deze mensen niet de schuld geven van de ontbossing, maar ze spelen wel een essentiële rol bij de oplossing.’
Omdat Ariel Villalba zelf uit de omgeving komt, lukt het hem het vertrouwen te winnen. ‘Mensen vinden hier vaak dat natuurbescherming bedacht wordt in de grote stad, maar dat er weinig oog is voor de risico’s voor de lokale bevolking. Dat moeten we serieus nemen. We weten wat de behoeften van de jaguar zijn, maar we moeten ook luisteren naar mensen om te horen wat hun behoeften zijn. Wat ze nodig hebben om waardig en duurzaam te kunnen leven.’

‘Boeren die herbebossen, kunnen watertanks en hekwerken krijgen’

Koning van het woud

Het Boven-Paraná Project is zo ingericht dat mensen direct voordeel hebben van het ruimte maken voor jaguars. ‘We werken met een soort bonussysteem’, zegt Luca van Til, adviseur Latijns-Amerika bij WWF. ‘Boeren die stukken land herbebossen, verdienen punten waarmee ze bijvoorbeeld watertanks, bijenkorven, snoeigereedschap en hekwerken om vee te beschermen kunnen krijgen. Of workshops over duurzaam watergebruik, voedselbossen en duurzame vis- en veeteelt.’

Aan het project, waarvoor in 2021 geld is opgehaald met het bekende Glazen Huis van 3FM Serious Request, ging uitgebreid onderzoek vooraf. ‘We hebben gebruikgemaakt van data uit satellieten, gezenderde jaguars en gegevens van aanrijdingen’, zegt Van Til. ‘Zo kun je in kaart brengen hoe dieren zich verplaatsen en waar je kunt helpen met corridors.’ Die kunnen ook de vorm krijgen van ecoducten en faunapassages. ‘Die zijn niet alleen goed voor de jaguar. Ook dieren als ocelots, tapirs en gordeldieren profiteren ervan.’

Bonussysteem of niet: je vraagt best wel wat van mensen als je voorstelt dat ze jaguars op hun land faciliteren. ‘Voorlichting en educatie zijn een belangrijk onderdeel van het programma’, zegt Van Til. ‘Bijvoorbeeld met jaguar-festivals op scholen. Maar denk niet dat iedereen er afwijzend tegenover staat. Toen ik het gebied bezocht, sprak ik een ouder echtpaar. Zij vertelden dat ze in hun jeugd geregeld jaguars en tapirs op de boerderij zagen en ze willen dat hun kleinkinderen die in de toekomst ook weer zien.’

Jonatan Ariel Villalba beaamt dat de meeste landbouwers in het gebied geen hekel aan de jaguar hebben. ‘Zij vinden het vaak ook een majestueus, prachtig dier. Maar ze hebben legitieme zorgen. Het verlies van één kalf of varken is een harde economische klap voor kleine boeren. En de angst dat een jaguar dicht bij een woning komt, is een zware emotionele last voor elke vader of moeder — ook al gebeurt er nooit iets. Die zorgen moet je serieus nemen als je in gesprek gaat.’ En Jonathan zelf, hoe kijkt hij naar de jaguar? ‘Voor mij is hij de koning van het woud.’

HELP DEZE JONGE JAGUAR OP EIGEN BENEN STAAN

De eerste twee jaar blijft een jaguarwelp veilig bij haar moeder. Daarna trekt ze alleen het woud in, op zoek naar eigen leefgebied. Maar dat gaat steeds vaker mis.

Meer dan de helft van het oorspronkelijke leefgebied van de jaguar is verdwenen door ontbossing, landbouw en wegen. Jaguars trekken noodgedwongen door open terrein en boerenland, met vaak dodelijke confrontaties tot gevolg.

Samen kunnen we dit veranderen. Door versnipperde stukken bos met elkaar te verbinden leggen we natuurcorridors aan: veilige routes voor jaguars. En met trainingen en samenwerking met lokale boeren, voorkomen we mens-dierconflicten.

Jouw steun maakt het verschil
Om de jaguar een toekomst te geven hebben we dit jaar minimaal € 200.000 nodig. Help jij mee? Scan onderstaande QR-code of doneer op **wwf.nl/welpje**

€ 25

materiaal en training om mens-dierconflicten te voorkomen.

€ 40

herstel van 600 m² bos – een belangrijk deel van een jaguarcorridor.

€ 75

bijdrage cameraval voor monitoring van jaguars

SCAN & DONEER

© Joshua Harris / WWF-UK

‘Wat we de natuur aandoen, doen we uiteindelijk onszelf aan’

Column

Elke editie schrijft een natuurliefhebber over wat hem of haar bezighoudt op het gebied van natuur en milieu. Deze keer: natuurmonitoringsexpert **Sander Turnhout.**

Wij zijn water

En het water is ons. Wij mensen bestaan voor 90 procent uit water, maar afhankelijk van de definitie kan het ook 60 procent zijn. Het hangt ervanaf of je kijkt naar de cellen waar wij een optelsom van zijn. En wat je definitie van water precies is. Wetenschappers kunnen eindeloos doorpraten over wat de exacte cijfers zijn. Dat komt doordat cijfers niet voor zichzelf spreken. Wat telt, is de duiding.

Dat geldt ook voor het onlangs verschenen WWF Living Planet Report: een tweejaarlijks onderzoek naar de wereldwijde biodiversiteit en de gezondheid van de natuur in Nederland. De cijfers zijn duidelijk, de onderzoeksprotocollen deugen. De data zijn gevalideerd, gewogen en gestratificeerd. Met andere woorden: het klopt. Maar waar kijken we naar? Een 'matige afname' klinkt gematigd, maar soms is zoiets serieus ernstig. Als het lantaarntje, de meest voorkomende waterjuffer van Nederland, elk jaar een paar procent achteruitgaat is dat statistisch gesproken 'een matige afname'. Maar als het tien jaar doorgaat, ben je ineens miljoenen – zo niet miljarden – nuttige waterdiertjes kwijt. En daar is niets matigs aan.

Statistiek is een prachtige taal waarin zichtbaar kan worden wat wij op het eerste gezicht niet zien. Mensen zijn nu eenmaal behept met de beperkingen van: 'ik kijk nu hier'. Met statistiek kun je de sprong maken naar: 'iedereen kijkt altijd overal'. Dan zie je meer. Dat is van groot belang, want elk individu heeft blinde vlekken. Maar dat geldt ook voor statistiek als manier van kijken. Het is van groot belang om verschil te blijven zien tussen de data en de betekenis.

De bevers en otters die we aan het einde van de vorige eeuw hebben teruggebracht in de Nederlandse natuur, doen het statistisch gesproken goed. De toename van deze bijzondere dieren is enorm, maar het gaat maar om een paar honderd dieren. Weegt die toename op tegen de matige afname van de 'gewone dieren'? Wie het weet mag het zeggen. Het aantal egels is gehalveerd in de periode dat het aantal otters is verdubbeld. Een miljoen egels weg, honderd otters erbij. Data zijn prachtig, maar de duiding telt.

Otters zijn toppredatoren. Zichtjagers die naast voedsel ook helder water nodig hebben. Bevers zijn knaagdieren. Ze eten wilg en vlier, dat ruimschoots aanwezig is. Voor beide soorten geldt dat hun leefomgeving verbeterd is, maar de toename danken ze vooral aan het feit dat we ze eerst hebben uitgeroeid. Als je van nul komt, kun je alleen maar omhoog. Dat het beter gaat is mooi, maar dat betekent nog niet dat het goed is.

Als we natuur uitdrukken in data, objectiveren we haar. Voor onderzoek is dat nuttig en voor bescherming soms ook. Maar we moeten niet uit het oog verliezen dat we zelf ook natuur zijn. Als we het water volgooien met chemicaliën die niet meer afbreken, is dat slecht nieuws voor bevers, otters en lantaarntjes. Maar ook voor onszelf. Er stroomt plastic door onze aderen en er zitten PFAS in ons brein. Wat we de natuur aandoen, doen we onszelf aan. Hoe langer we doen alsof we doof zijn, hoe moeilijker we het krijgen. Het beschermen van bevers, otters en lantaarntjes is niet alleen een kwestie van beschaving, maar ook eigenbelang. Natuur is leven en zonder leven geen samenleving.

Lees meer over het Living Planet Report 2026 op wwf.nl/lpr-nl

Tekst: Ernest Marx, beeld: Sicco van Grieken

Hou je hoofd koel

Door de steeds hetere zomers vliegen airco's de winkels uit. Maar er zijn ook mensen die de heetste dagen koel doorkomen zonder koelinstallatie. Met extra groen in de tuin, een wit laken voor het raam of water onder de vloer. Vier van hen vertellen hoe zij dat aanpakken.

‘Boven de vijver is het merkbaar koeler’

Mara Visser (43) helpt coöperaties en sociale ondernemingen met groene projecten. Thuis heeft ze een tuin van 750 vierkante meter die ze heeft omgevormd tot een koele, groene oase met bomen en een vijver.

‘Ik kom uit een plaatsje in de polder in Zuid-Holland en ons huis stond aan de rand van het dorp. Vanuit het zijraam keek je de weilanden in. Groen was vanzelfsprekend. Toen ik studeerde en in de stad woonde, miste ik dat steeds meer. Zeven jaar geleden ben ik in de Betuwe gaan wonen. De tuin die ik aantrof was mooi, maar strak: een grote overkapping, grote grijze tegels en grindstrooiselpaden. Met twee kleine kinderen was er nauwelijks ruimte om te spelen. Ik begon met het terras kleiner maken, gras aanleggen, de overkapping weg. Elk jaar pak ik iets aan, dat gaat heel organisch.’

Wat heeft het meeste effect gehad op de temperatuur in de tuin?

‘De bomen. Ik heb er nu twintig, waarvan de grote er al stonden. Dat was een cadeau, want als je vandaag een boom koopt, duurt het lang voordat die groot is. Wil je snel schaduw, koop bomen dan groot. Ook de vijver maakt een verschil, want erboven is het merkbaar koeler. Ik heb van de oude tegels een verhoogde rand gemaakt waar je op kunt zitten, uitkijkend op het water. Heerlijk. De houtsnipperpaadjes in plaats van grindstrooisel helpen ook: die warmen veel minder snel op.’

Tristan Sanders (34) werkt als projectleider duurzaamheid op scholen. Met zijn gezin woont hij in een jaren-80-woning. Zijn eigen tuin heeft hij groener en koeler gemaakt. Het pleintje voor het huis is zijn volgende project.

‘Mijn betrokkenheid bij duurzaam leven begon praktisch. Toen we in 2015 ons eerste huis kochten, had ik voor het eerst echt invloed op de energiehuishouding. Dat motiveerde om me er serieus in te verdiepen. Wat begon als kostenbesparing, groeide uit tot betrokkenheid bij de natuur en de wens om de wereld beter achter te laten. Inmiddels eet ik acht jaar geen vlees en heb ik veel meer waardering voor het stukje natuur achter ons huis. Aan de tuin wilde ik eerst zo min mogelijk werk hebben. Nu geniet ik ervan om hem te vergroenen, waardoor er steeds meer insecten en vogels verschijnen. Aan mijn huis en tuin heb ik intussen het nodige gedaan: rolluiken aan de voorzijde, klimplanten en een blauwe regen tegen de gevel. Er ligt een houten pad in plaats van stenen en een pergola met een natuurlijke schaduwhaag.

Het pleintje voor ons huis is een ander verhaal: alleen stenen, nauwelijks schaduw. Terwijl de kinderen uit de buurt er veel spelen. Als je de voordeur ’s zomers opendoet, lijkt het alsof je een oven binnenstapt. Om daar iets aan te doen, heb ik contact gezocht met de gemeente.’

Hoe heb je hulp van de gemeente ingeschakeld?

‘Ik heb een melding gedaan bij de afdeling openbare ruimte. Na een aantal maanden kreeg ik een afwijzing vanwege leidingen in de grond en verkeersveiligheid. Maar ik wilde heel graag extra bomen. Ik heb nieuwe foto’s gemaakt, alles netjes op een rij gezet en iemand van de gemeente uitgenodigd om te komen kijken. Dat maakte het verschil: de gemeente wilde graag meedenken over hoe het plein op een natuurlijke manier koeler gemaakt kan worden. Na deze zomer verdwijnt een deel van de tegels en worden er drie grote bomen geplant.’

‘Wat begon als kostenbesparing, groeide uit tot betrokkenheid’

‘Bij dertig graden stroomt er gekoeld water door de vloer’

Laurens Niereisel (37) woont met zijn vrouw en zoontje in een nieuwbouwwoning in Amersfoort. Het huis was bij oplevering volledig gasloos, met zonnepanelen, een warmtepomp en vloerverwarming door het hele huis.

‘Ik heb altijd het gevoel gehad dat je alles kunt doen wat je leuk vindt, zonder de aarde daarvoor te verpesten. Dat geldt voor eten, voor wonen, voor alles. Ik ben bijvoorbeeld gek op koken en ben steeds duurzamere keuzes gaan maken: biologisch. Niet omdat het moet, maar omdat het gewoon lekkerder is. Toen we twee jaar geleden in dit huis kwamen wonen, was het volledig duurzaam ingericht: geen gas, geen radiatoren, wel zonnepanelen en een warmtepomp met vloerverwarming. Wat ik niet wist, was dat zo’n warmtepomp in de zomer kan koelen. Het systeem houdt het water in de vloer dan zo’n tien graden koeler dan de buitentemperatuur. Bij dertig graden buiten stroomt er water van twintig graden door de leidingen. Loop je op blote voeten door het huis, dan merk je dat meteen. Echt heerlijk.’

Hebben jullie zelf nog aanpassingen gedaan om het huis koel te houden?

‘We hebben bewust gekozen voor een tuin op het noorden. Dat klinkt misschien raar, maar we hadden voorheen een balkon op het zuidwesten. In de zomer bak je daar weg. Nu kunnen we de hele zomer buiten zitten, ongeacht de temperatuur. Daarnaast hebben we zo min mogelijk stenen in de tuin. Er liggen stapstenen met mos ertussen en zoveel mogelijk groen. Onderzoek laat zien dat een volledig begroeide plek vijf tot zes graden koeler kan zijn dan een lap asfalt. Dat is het verschil tussen dertig graden en vierentwintig. Dus tussen gloeiend heet en prettig. De voorkant van ons huis ligt op het zuiden, dus daar hebben we goede zonnewering. Zo houden we de warmte buiten voordat die de kans krijgt naar binnen te trekken. Mijn zoontje is twee jaar. Ik merk dat sinds ik vader ben, ik steeds bewuster nadenk over wat ik achterlaat. Een tuin op het noorden, wat minder steen en goede zonnewering zijn geen grote ingrepen, maar tellen wel op.’

‘Een wit laken aan de buitenkant van je raam werkt perfect’

Madeleine Boerma (58) werkt bij de provincie Utrecht aan de energietransitie. In haar woonplaats hielp ze een lokale energiecoöperatie oprichten en ze experimenteert al jaren met eenvoudige, goedkope manieren om haar huis koel te houden.

‘Ik woon in een jaren-50-huis met spouwmuur-, vloer- en dakisolatie en dubbelglas. Toch is het tijdens hittegolven lastig koel te krijgen. Om me heen schaften veel mensen een airco aan, maar dat wil ik niet. Deels omdat er koelgas uit kan lekken, maar ook vanwege het geluid en omdat ik het een uitdaging vind om het anders op te lossen. In een appgroep van zo’n 25 mensen uit het dorp delen we onze ervaringen over het koel houden van huizen. De belangrijkste les: als je de warmte buiten wilt houden, moet je dat aan de buitenkant doen. Een gordijn binnenshuis helpt nauwelijks, want warmte is al binnen wanneer het zonlicht het gordijn bereikt. Ik heb witte lakens gekocht en ben die buiten voor de ramen gaan hangen, met een touwtje en een haakje in de steen. Simpeler kan niet.’

Merk je daar echt verschil van?

‘Absoluut. Bij een buitentemperatuur van dertig graden hield ik het binnen op maximaal 24 graden. Zes graden lager is echt het verschil tussen thuis kunnen werken en nauwelijks functioneren. Ik combineer het met een tweede truc: zodra het buiten koeler is dan binnen, gooi ik alles open. Ik hou de buitentemperatuur bij via een weer-app en vergelijk die met mijn thermostaat binnen. Koelt het pas laat in de avond af, dan zet ik een wekker. Soms sta ik om middernacht of ’s ochtends heel vroeg op om de voor- en achterdeur en alle ramen open te gooien. De volgende ochtend kan het zomaar vijf, zes graden koeler zijn. Op de bovenverdieping, waar lakens buiten hangen wat lastiger gaat, hang ik dekens of een slaapzak voor het binnenraam. Het is een soort spel geworden. Ik was verrast hoeveel koeler ik mijn huis kan houden. En het kost bijna niets.’

4 tips om je huis koel te houden deze zomer

1. Maak van je platte dak een groen dak
Op een plat dak met zwart dakleer kan de temperatuur in de zomer oplopen tot 70 graden. Die hitte straalt rechtstreeks je huis in. Sedumplanten vormen een isolerende laag en houden de daktemperatuur onder de 37 graden. Dat kan de binnentemperatuur met 4 tot 5 graden verlagen. Zonnepanelen doen het op een groen dak bovendien efficiënter, omdat de panelen koeler blijven. Veel gemeenten geven subsidie voor de aanleg: informeer bij jouw gemeente.

2. Gebruik het schoorsteeneffect
Zet tegelijk ramen open op de begane grond en op de bovenste verdieping. Warme lucht stijgt op en trekt naar buiten via het bovenraam, terwijl koele lucht binnenkomt via het raam beneden. Wil je dit versterken? Zet een ventilator op de bovenste verdieping gericht op het raam, dus niet de kamer in. Dat zuigt de warme lucht actief naar buiten. Doe dit bij voorkeur ‘s avonds of vroeg in de ochtend.

3. Vermijd warmtebronnen in huis
Een oven, wasdroger en computer produceren opvallend veel warmte. Tijdens een hittegolf krijg je die nauwelijks het huis uit. Hang was buiten te drogen, kook buiten op de barbecue of eet koud. Zet apparaten die je niet gebruikt uit (niet op standby) en vervang gloei- of halogeenlampen door ledlampen, die worden nauwelijks warm.

4. Zet een ventilator slim in
Een ventilator verlaagt de temperatuur niet, maar zorgt door luchtbeweging wel voor verkoeling en gebruikt een twintigste van het stroomverbruik van een mobiele airco. Zet een bak met bevroren flessen water voor de ventilator voor extra koelte. En richt hem ‘s avonds bij een open raam naar buiten om opgeslagen warmte actief af te voeren.

© franswillemblok

Tekst: Jaap Backx

Zeewier voor de akker

Overmatig gebruik van kunstmest vervuilt grondwater, verstoort ecosystemen en tast de biodiversiteit aan. Het Schiedamse bedrijf The Seaweed Company ontwikkelde een alternatief: natuurlijke verbeteraars op basis van zeewier. Boeren bespuiten er hun gewassen mee, waardoor planten beter bestand zijn tegen droogte, hitte en ziekten. De bodem herstelt, houdt water beter vast en neemt meer CO2 op. En zeewier zelf groeit zonder landbouwgrond, zoet water of pesticiden.

En verder:
Groen op recept
Verven met schimmels
Van friet naar rif

Betaal de echte prijs van vliegen

Heb je deze zomer een vliegvakantie geboekt? Dan is dit goed om te weten. Het Impact Institute berekende wat een vliegticket werkelijk kost als je de schade aan klimaat en natuur meetelt. Daaruit blijkt dat een retour binnen Europa zo'n honderd euro duurder zou moeten zijn. Via het begin dit jaar gelanceerde Future Friendly Fund kun je die verborgen kosten vrijwillig bijleggen. Het geld gaat naar herstel van natuur en biodiversiteit en naar innovatie in de luchtvaart. Je kiest zelf hoeveel je bijdraagt en aan welk project. futurefriendlyfund.com

© Getty Images

VERVEN MET SCHIMMELS

Negentig procent van onze kleding wordt synthetisch geverfd met producten die aardolie en zware metalen bevatten. Dat vervuilt rivieren, tast ecosystemen aan en kost enorme hoeveelheden water. De Rotterdamse designer Ilse Kremer ontwikkelde een alternatief: textielverf van schimmels. Die schimmels groeien op industriële reststromen (zoals brood) en produceren kleurpigmenten zonder schadelijke chemicaliën. De verf die ze met haar bedrijf Fabulous Fungi maakt, is biologisch afbreekbaar en verbruikt naar eigen zeggen negentig procent minder water dan conventionele methoden. Fabulous Fungi schaalt momenteel op van lab naar pilotfabriek, dus het is nog even wachten voordat de verf op grote schaal inzetbaar is.

© Jacqueline Fuijkschot

Van sloot naar salade

Dat groene tapijt op de sloot? Dat is eetbaar. Eendenkroos – ook wel waterlinzen genoemd — zit boordevol eiwitten, vitaminen en mineralen. En het levert per hectare tot tien keer meer eiwit op dan soja. Na bijna tien jaar onderzoek door Wageningen University & Research keurde de Europese Unie het goed als verse, eetbare groente. Mooi nieuws, want de teelt vraagt weinig ruimte, geen pesticiden en nauwelijks water. In Vlaanderen en Nederland lopen de eerste proefprojecten en waarschijnlijk verschijnt eendenkroos binnenkort op de menukaart van restaurants.

© Getty Images

Groen op recept

Een wandeling in het bos, even zitten in het park. Onderzoek van de Universiteit Leiden en Stanford University toont aan dat vijftien minuten in de natuur de mentale gezondheid al meetbaar verbetert. De Groene Zorg Alliantie, een netwerk van zo'n 40.000 zorgprofessionals, brengt die kennis in de praktijk. Via hun platform vinden zorgverleners — van arts tot fysiotherapeut — groene initiatieven die ze direct kunnen toepassen zoals een wandelconsult.

Van friet naar rif

Natuur herstellen met aardappelafval? Het klinkt raar, maar het werkt. Het Nederlandse bedrijf BESE maakt afbreekbare matten en andere structuren van bioplastic. Ze zijn gemaakt van restzetmeel uit de frietindustrie en bedoeld om beschadigde ecosystemen te herstellen: van mangrovewouden en zeegrasvelden tot oesterriffen en rivieroevers. De matjes geven jonge planten en dieren tijdelijk houvast en breken geleidelijk af in de omgeving. Inmiddels zijn er meer dan 130 projecten in twintig landen. Ook dichtbij: langs de Waddenzee en in Zeeuwse getijdengebieden.

Europees winkelen

Importheffingen en handelsspanningen: de roep om Europees te kopen klinkt luider dan ooit. Dat is goed nieuws voor het klimaat. Want wie kiest voor lokaal, kiest ook voor kortere ketens, minder transport en minder CO2-uitstoot. De app BrandSnap helpt je dat in de praktijk te brengen. Maak een foto van een product en je ziet meteen waar het vandaan komt. Niet Europees? Dan krijg je een alternatief. De Rotterdamse vrienden Gerben Houtsma en Xander Kanon ontwikkelden de app als praktisch antwoord op een groeiende behoefte. 'We zijn niet anti-Amerika, maar pro-Europees', zegt Houtsma. 'En voor producttransparantie, zodat je als consument een geïnformeerde keuze kunt maken.'

Nijlpaard
© naturepl.com / Anup Shah / WWF

Tekst: Tessel in ’t Veld, beeld: By Life Connected

DAMMETJES, DATA & DROMEN

Een Nederlands gezin in het hart van de Zambiaanse bush

Kellie Bocxe en Lars Vermeer ruilden Nederland in voor een Zambiaans natuurgebied. Daar bouwen ze samen met de lokale gemeenschap aan een wereld waarin natuur en mensen elkaar versterken. Dammetje voor dammetje, dorp voor dorp.

Je Nederlandse leven verruilen voor een bestaan tussen wilde dieren in Zambia. Kellie Bocxe en Lars Vermeer deden het. Na een jaar reizen streken ze neer aan de rand van het Kafue National Park in Zambia, een natuurgebied dat meer dan de helft van Nederland beslaat. Ze bouwden er een huis, kregen drie kinderen en begonnen de stichting By Life Connected. Met een team van Zambianen werken ze aan het duurzamer maken van de wereld. Alles gebeurt samen met de gemeenschap, van dorpshoofd tot schoolkind. Vermeer: 'We willen niet even komen vertellen hoe het moet, maar echt samenwerken en duurzame systeemverandering neerzetten met mensen van hier.'

Natuur en inkomen

Natuurbescherming gaat in Zambia hand in hand met het verbeteren van levensomstandigheden. Door armoede en honger overwegen sommige mensen stroperij om aan geld te komen. Door samen te kijken naar duurzamere landbouwmethoden, betere begrazing en slimme wateropslag, ontstaan oplossingen die voor een beter inkomen zorgen. Relatief simpele initiatieven maken daarbij een wereld van verschil. Zo bouwt By Life Connected kleine dammetjes. Die houden tijdens het natte seizoen water vast dat goed van pas komt tijdens de droge maanden. Ook zet de stichting community gardens op: tuinen die zorgen voor voedselzekerheid. Wat overblijft, wordt verkocht aan bijvoorbeeld lodges. Daarnaast plaatst By Life Connected duurzame fornuizen die houtkap verminderen en wordt de begrazing beter gemanaged. Doordat van gebied wordt gewisseld, grazen koeien niet meer steeds op dezelfde plek.

De kracht van data

De stichting neemt het gebruik van data serieus. Vermeer: 'Alleen met cijfers kunnen we aantonen dat onze methodes werken en bijdragen aan een leefbare aarde.' Dankzij een speciaal platform van WWF-partner Sensing Clues kan iedereen bijhouden waar duurzame fornuizen staan, waar dammetjes zijn aangelegd en waar nog houtkap plaatsvindt. 'Laatst gaven we een training over de app waarmee mensen data kunnen verzamelen. Er was een 80-jarige Zambiaanse vrouw die nog nooit een smartphone had vastgehouden. Na die training was zij data aan het verzamelen over bijenkorven. Toen ik dat zag, kreeg ik kippenvel. Als zij dit kan, dan kan elke persoon in Zambia data verzamelen en kunnen we dit uitrollen in heel zuidelijk Afrika.'

Mensen achter de verandering

Bij By Life Connected werken zo'n twintig gedreven Zambianen, zoals Gertrude Mwiba. Dat zij bij de stichting kwam werken, is volgens Vermeer een gouden zet geweest. 'Deze vrouw doet fantastisch werk. Ze kent iedereen in de gemeenschap en zet zich in voor emancipatie.' Mwiba werkt al jaren aan beter beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals water en bos. 'Het is altijd mijn droom geweest om zo veel mogelijk vrouwen te betrekken bij het behoud van de natuur.' Binnenkort word ik 54 en die droom draag ik nog steeds mee.'

Kellie Bocxe

Joseph Kapitango

Lars Vermeer

Gertrude Mwiba

Ook Joseph Kapitango werkt voor By Life Connected. Nadat hij zijn opleiding video en film had afgerond, deed hij mee aan een voorstelling op World Water Day. Kellie Bocxe: 'We waren mega onder de indruk van zijn voorstelling en hebben hem aangenomen om de marketing van onze organisatie op zich te nemen. Joseph is echt een voorbeeld voor zijn omgeving geworden.' Kapitango heeft enorm veel geleerd en een grote passie voor duurzame landbouw gekregen. 'Een les die mij altijd is bijgebleven, is dat wij niet zonder de natuur kunnen leven, maar dat de natuur wel zonder ons kan. Dat besef herinnert mij eraan dat wij als mensen de verantwoordelijkheid hebben om als hoeders van het milieu op te treden en het te beschermen voor toekomstige generaties.'
Dat sluit aan bij het uiteindelijke doel dat Kellie Bocxe en Lars Vermeer met By Life Connected hebben: 'We willen dat leven in balans met de natuur normaal wordt voor iedereen: van dorpshoofden tot grootouders en kinderen. In Zambia én wereldwijd.'

Tekst: Paul Q de Vries

‘Europese deregulering gaat ten koste van de natuur’

De Europese Commissie wil bestaande natuur- en milieuwetten aanpassen en presenteert deze plannen als een vereenvoudiging van regels. Maar wat betekent dat voor natuur en milieu?

Elmar Smid
Beleidsadviseur Europese zaken bij vakbond FNV

‘Volmondig eens met de stelling. In 2024 verscheen het rapport-Draghi over het concurrentievermogen van de EU. Sindsdien wordt, onder het mom van versimpeling, een grootschalige afbraak van meer dan honderd beschermende regels doorgevoerd. Dat is gunstig voor sommige bedrijven, maar gaat ten koste van natuur, milieu, klimaat en werknemers. De Vogel- en Habitatrichtlijn, de Kaderrichtlijn Water, de ontbossingswet: ze staan allemaal onder druk. Producenten zijn minder aansprakelijk als er ergens in de productieketen iets misgaat. We mogen niet achterop raken bij de VS en China, hoor je dan. Maar uit langjarig onderzoek van de OESO blijkt dat de regeldruk op meerdere indicatoren in de VS juist hoger is dan in Europa. Bovendien is het een aanname dat de dereguleringspakketten de productiviteit zouden verhogen. Er wordt geen impactanalyse uitgevoerd naar de baten en maatschappelijke kosten van de deregulering. Dat bestempelde de Europese Ombudsman al als wanbeleid. De FNV is de campagne Bescherm Je Rechten gestart, samen met natuurorganisaties. Een wake-upcall voor burgers en werknemers. We roepen Kamerleden op het kabinet te bevragen over deze dereguleringsagenda, en Europarlementariërs om niet in te stemmen.’

‘Een wake-up call voor burgers en werknemers’

‘De angst voor economische achterstand wordt bewust aangewakkerd’

Angela Wigger
Universitair hoofddocent mondiale politieke economie aan de Radboud Universiteit Nijmegen

‘De belangrijkste vraag is niet of er te veel of te weinig regels zijn, maar wie er profiteert van die regels — of het schrappen daarvan. Dan gaat het over machtsverhoudingen. Europese integratie was van meet af aan gericht op het wegnemen van barrières voor het kapitaal. Die agenda was altijd omstreden. Decennialang is er hard gevochten om milieu- en arbeidsstandaarden af te dwingen. Wat niet geblokkeerd kon worden, werd door het bedrijfsleven consequent uitgehold of neergezet als een last. In het huidige klimaat van toenemende mondiale rivaliteit wordt de angst voor economische achterstand bewust aangewakkerd. Draghi’s verhaal dat Europa zonder drastische koerswijziging een ‘langzame doodstrijd’ tegemoet gaat, wordt gretig aangegrepen om elke beschermende standaard als luxe af te schilderen. Wat via democratische processen hard is bevochten, wordt in één klap weggevaagd. Maar deregulering is in feite herverdeling: ten gunste van grote bedrijven, ten koste van natuur en werknemers wereldwijd.’

Frederik van Til
Strategisch beleidsadviseur energie & klimaat bij werkgeversorganisatie VNO-NCW

'Versimpeling van EU-regels kan juist zorgen voor meer investeringen in verduurzaming van de industrie en energievoorziening. Dat is ook expliciet opgenomen in het Draghi-rapport. Europa moet koploper blijven in de transities op het gebied van klimaat, energie en natuur. Daarbij zijn er nuttige regels over doelstellingen, maar ook veel overbodige Europese regels. Denk aan vergaande rapportageverplichtingen, databases waar niemand iets mee doet, stapelingen en dubbelingen. Er zijn onnodig strenge regels voor de lettergrootte op etiketten. En bedrijven die koelwater innemen en dan weer lozen, kunnen ineens verantwoordelijk worden voor eventuele verontreiniging in dat water – ook al hebben ze er niets aan toegevoegd. Politiek en bedrijfsleven moeten laten zien dat het schrappen van deze regels niet de transities in gevaar brengt, maar juist investeringen hierin mogelijk maakt. Het is goed dat de natuurorganisaties scherp zijn op de uitwerking. In het doel — investeren in verduurzaming — vinden alle partijen elkaar. We moeten er nu voor zorgen dat we allemaal aan dezelfde kant van het touw trekken.'

'Laat zien dat schrappen de transitie niet schaadt'

'Beschermende regels zijn juist een kracht van Europa'

Lara Wolters
Europarlementariër PRO Europa (voorheen GroenLinks-PvdA)

'EU-regeldruk is gemakkelijk scoren voor politici. Niemand houdt van onnodig papierwerk. Maar het leidt af van de grote onderwerpen waarmee we aan de slag moeten: klimaat, schoon grondwater, recycling en natuurbehoud. Ingewikkelde dossiers waarvoor je stokpaardjes moet opofferen en compromissen moet sluiten. Dat is lastiger uit te leggen dan roepen dat 'Brussel alles verpest'. Natuurlijk moeten we de zorgen van ondernemers over belemmerende regels serieus nemen. Als rapportages nu te zwaar zijn, moet je dat aanpakken. Maar ga niet voorstellen om 80 procent van de bedrijven vrij te stellen van álle rapportageverplichtingen. Zij hoeven dan niet meer aan te tonen of ze milieuvervuilend zijn. Juist die transparantie is een kracht van Europa. Het Draghi-rapport bevat zinnige dingen over bijvoorbeeld energie. Het terugdringen van regels, waar de Europese Commissie nu zo hard op inzet, was in mijn ogen nooit de hoofdmoot. De Commissie laat de oren veel te veel hangen naar het bedrijfsleven.'

Tekst: Marjolein Bezemer

De impact van dataverbruik

Wat is het probleem?

Grappige filmpjes maken met AI en series bingen: het kost allemaal energie, water en andere grondstoffen. Datacenters die jouw internetgebruik mogelijk maken, slurpen heel veel elektriciteit en water. Volgens het CBS verbruikten datacenters in Nederland in 2024 evenveel elektriciteit als bijna 2 miljoen huizen. Dat is 4,6 procent van het totale elektriciteitsverbruik in ons land. De komst van AI doet dat verbruik sterk stijgen. Het Internationaal Energieagentschap verwacht dat het elektriciteitsverbruik van datacenters wereldwijd in de komende vier jaar zal verdubbelen.

© Getty Images

De impact van dataverbruik

Hoe erg is het?

Met de komst van AI doen datacenters in korte tijd een steeds groter beroep op de beschikbare energie. Dat geldt ook voor water. Onderzoek van de Vrije Universiteit schat dat AI-systemen wereldwijd tot 764 miljard liter drinkwater per jaar gebruiken, onder meer voor koeling. Dat is vergelijkbaar met de totale wereldwijde consumptie van flessenwater in een jaar. En dan hebben we het nog niet eens over de energie en het water die nodig zijn voor cloudopslag, streamen en mailen.

© Getty Images

5 tips om zuiniger met data te zijn

1. Stel slim vragen aan AI-tools
Het trainen en gebruiken van AI kost veel energie. Stel liever één lange vraag dan vijf korte. En laat dat bedankje voor het antwoord gerust zitten.

2. Streamen? Kies voor klein(er)
Met een uur Netflixen verbruik je veel stroom. Verlaag je beeldkwaliteit en kijk op een kleiner scherm.

3. Game thuis, niet onderweg
Online gamen? Doe het liever thuis via wifi of een vaste kabel dan onderweg op mobiel internet. Dat scheelt flink in energieverbruik.

4. Ruim je digitale rommel op
Zijn al die foto's en video's die je in de cloud opslaat echt nodig? Elk bestand dat je bewaart, kost energie.

5. Gebruik AI bewust
Een dansende kat maken op z'n tijd is grappig, maar gebruik AI zo weinig mogelijk voor foto- en videobewerkingen.

© Getty Images

De impact van dataverbruik

Wat doen we eraan?

Volgens onderzoekers van de Universiteit van Amsterdam is het een gezamenlijke taak van de EU, de afzonderlijke lidstaten en techbedrijven om datacenters duurzamer te maken. Via wetgeving, maar ook door kleinere datacenters te bouwen. Die worden beheerd op basis van lokale behoeften in plaats van de 'hyperscalers' van grote techbedrijven. Zo is beter te regelen dat een datacenter echt op hernieuwbare energie draait en zuiniger met water omgaat.

De Dutch Data Centre Association meldt dat de meeste datacenters in Nederland contracten hebben voor groene stroom, maar bij weinig wind of zon of bij drukte op het stroomnet overschakelen op noodvoorzieningen. En die draaien op gas of diesel. Een echte oplossing vraagt om vernieuwing van het Nederlandse stroomnet en grotere batterijen.

Het drinkwaterverbruik voor koeling kan efficiënter. Denk aan gesloten koelsystemen waarbij water niet verdampt, of aan experimenten met regen- of zeewater. De warmte die datacenters produceren, kan bovendien nuttig worden ingezet door omringende bedrijven.

© Shutterstock / foxbat / WWF

Tekst: Audrey Oey

DE MAGISCHE MEKONG

In het zuidoosten van Azië leven 60 miljoen mensen van één rivier. Hij herbergt soorten die de wetenschap nog niet kent zoals dolfijnen met raadselachtige organen. Welkom in de Mekong: een van de rijkste en kwetsbaarste rivieren op aarde.

© Getty Images

© Thomas Cristofoletti / WWF-UK

Hoog op het Tibetaans Plateau ontspringt de Mekong. Deze bijna 5000 kilometer lange rivier stroomt door China, Myanmar, Laos, Thailand, Cambodja en Vietnam. Hij doorsnijdt jungles en moerasbossen en vloeit uit in mangroves en een weidse delta. Bijna nergens anders op aarde is de verwevenheid tussen mensen en de natuur zo duidelijk als in de Mekongregio. Ruim 80 procent van de bevolking is direct afhankelijk van de rivier. Dat zijn meer dan 60 miljoen mensen. Dit leidt tot prachtige plaatjes van drijvende markten en vruchtbare rijstvelden, maar de hoeveelheid mensen zet ook druk op een kwetsbaar landschap.

© Thomas Cristofoletti / WWF-UK

© Shutterstock / TOM...foto / WWF

© Adam Oswell / WWF-Cambodia

De Mekongregio is een hotspot voor biodiversiteit. Veel soorten vind je nergens anders op aarde. Alleen al tussen 1997 en 2023 registreerden wetenschappers in de Mekongregio meer dan 3600 voor hen onbekende soorten. In de rivier zwemen meer dan 1100 soorten vissen, waaronder meterslange kolossen als de Mekong-reuzenmeerval en de reuzenzalmkarper.

Grote bedreigingen voor de Mekongregio zijn de toenemende landbouw en houtkap. Hierdoor is nog maar 30 procent van al het bos over. Ook stroperij is een groot probleem. Vooral in Vietnam is een omvangrijke handel in wilde dieren en planten, waarvan de bestemming meestal China is.

Voor het leven in de rivier vormen enorme dammen, illegale zandwinning, vervuiling en overbevissing een groot gevaar. Bijna een op de vijf vissoorten is bedreigd, net als zeldzame zoogdieren als de Irrawaddydolfijn. Hiervan zijn er nog maar 113 over. Deze dolfijnsoort heeft een kenmerkend bolvormig orgaan op zijn kop. Waarschijnlijk is het bedoeld voor echolocatie, maar dat weten wetenschappers nog steeds niet zeker.

© Emanuela Colombo / WWF-Laos

Irrawaddy-dolfijnen

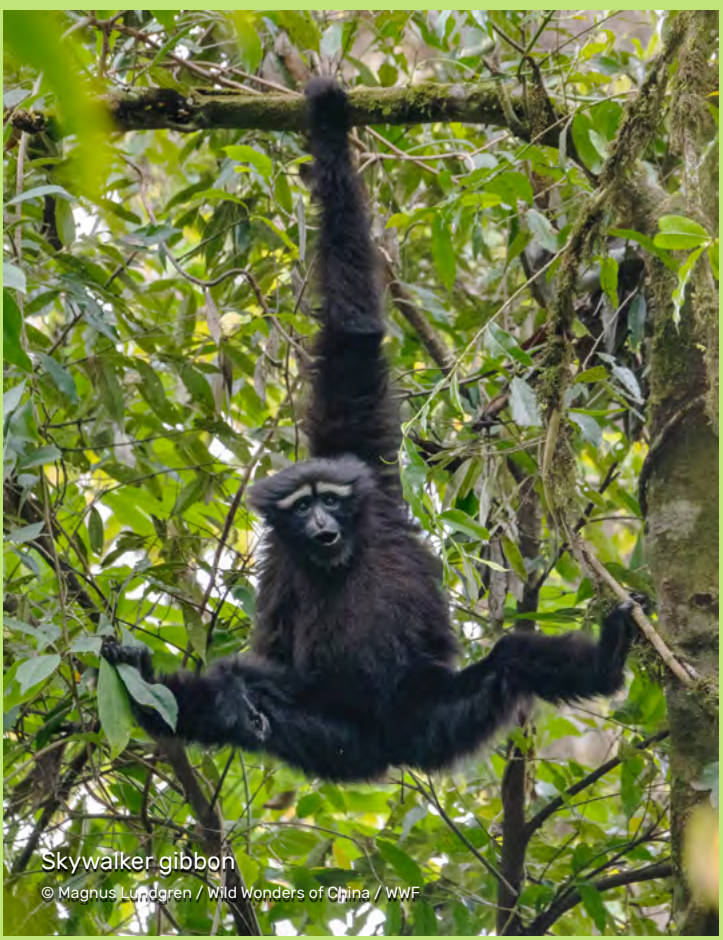
© Tan SumethBunwath / FiA / WWF-Cambodia

© Thomas Cristofoletti / WWF-US

Indische tijger
© Martin Harvey / WWF

Skywalker gibbon
© Magnus Lundgren / Wild Wonders of China / WWF

Modderslang
© EVAN S.H.QUAH

Aziatische olifanten

© Emanuela Colombo / WWF-Laos

Toch is er hoop. In het gebied leven nog zo'n 200 tijgers en 5000 Aziatische olifanten in een bosgebied van in totaal ruim een half miljoen vierkante kilometer. Als we dat goed beschermen, hebben deze dieren een toekomst. Daarom zet WWF zich de komende jaren extra in voor de Mekongregio.

OP PAD MET DE PANDA

Welke ranger wil nou niet zo'n WWF-rugzak? Ideaal voor school, sport of een weekendje logeren. Hij heeft een vrolijke pandaprint op de voorkant en handige zijvakjes voor een drinkfles of snack. En duurzaam bovendien, want gemaakt van gerecyclede PET-flessen.

€ 24,95
wwf.nl/whispers

Een fles voor het leven

Of je nu sport, werkt of onderweg bent: deze zwarte drinkfles van Klean Kanteen (800 ml) houdt dranken lekker lang koel. Gemaakt van 90 procent gerecycled roestvrij staal met een duurzame poedercoating die ook bij intensief gebruik zijn kleur behoudt. Te gebruiken met of zonder het herbruikbare rietje.

€ 24,95
wwf.nl/klean

Natuur dichtbij

Klein, eenvoudig en makkelijk mee te nemen. De Nocs Provisions 8x25 verrekijker is ontworpen voor dagelijkse ontdekkingen in de natuur. Een toegankelijke instapper voor beginnende vogelaars, wildspotters en buitenmensen die zonder veel ballast op pad willen.

€ 99,95
wwf.nl/nocs

Goed voor je huid, goed voor de planeet

De lichaamsolie van het Amsterdamse merk LIV Botanics is een mix van biologische, koudgeperste plantaardige oliën, vitamines en vetzuren. Ideaal voor een zachte zomerhuid. De body oil is vegan en verpakt in papier van olifantsgras. Dat slaat per hectare vier keer zoveel CO2 op als een gewoon bos.

€ 58
livbotanics.com

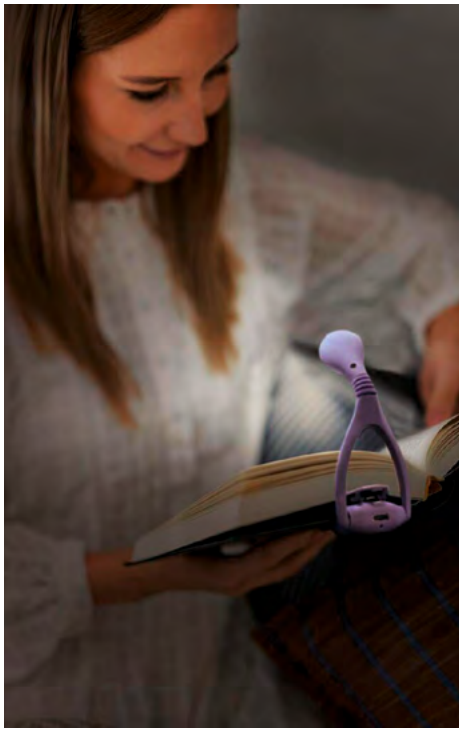

Tekenen op textielafval

Het schetsboek Dragonflies van A Beautiful Story telt 96 blanco pagina's van handgeschept papier. De cover is gemaakt van katran: versnipperd restkatoen dat overblijft in de mode-industrie en zo een tweede leven krijgt. Handgemaakt in India in een fairtrade-gecertificeerde werkplaats.

€ 16,95
e-cowarenhuis.nl

Nachtlampje

Urenlang lezen in het donker zonder je bedgenoot te storen: dat kan met de Moses Lumi Plus Recharge. Dit compacte LED-leeslampje is volledig opgeladen in 60 minuten en heeft een lange verlichtingsduur. Oplaadbaar via USB-C, dus geen wegwerpbatterijen. Verkrijgbaar in blauw, zwart of lila.

€ 24,95
greenpicnic.nl

Bloesem in een potje

Van heide van de Veluwe, fruitbloesem uit de Betuwe of wilg en klaver uit de Biesbosch: de rauwe honing van imkerij De Valksche Bijenhof smaakt naar het landschap waar hij vandaan komt. De bijenvolken staan bewust in Natura2000-gebieden, zodat ze nectar halen uit gezonde, onbespoten planten. Koud geslingerd en zonder toevoegingen of kunstgrepen.

Diverse prijzen
honingonline.nl

Tekst: Tessel in 't Veld

ZEILEN VOOR DE ZEE

De Middellandse Zee herbergt een schatkamer aan leven, maar het ecosysteem staat onder druk door scheepvaart, plastic en klimaatverandering. Terwijl walvissen en dolfijnen vechten om te overleven, zet WWF een opmerkelijk wapen in: een zeilboot waarop reizigers bijdragen aan wetenschappelijk onderzoek en bescherming.

© Hugo Hebbe / WWF France

Neem de nachttrein naar Italië of Frankrijk en je staat 's ochtends aan de Middellandse Zee. Die beslaat minder dan 1 procent van het mondiale oceaanoppervlak, maar herbergt unieke schatten: veel soorten die er leven, komen nergens anders ter wereld voor. Je vindt er walvissen, dolfijnen, zeeschildpadden, monniksrobben, octopussen en koraalgebieden. Zelfs de blauwe vinvis, het grootste dier ter wereld, trekt zo nu en dan door de wateren. Ook vind je er tal van tandwalvissen: van de potvis en de tuimelaar tot imposante orka's, die bij de Straat van Gibraltar worden gespot.

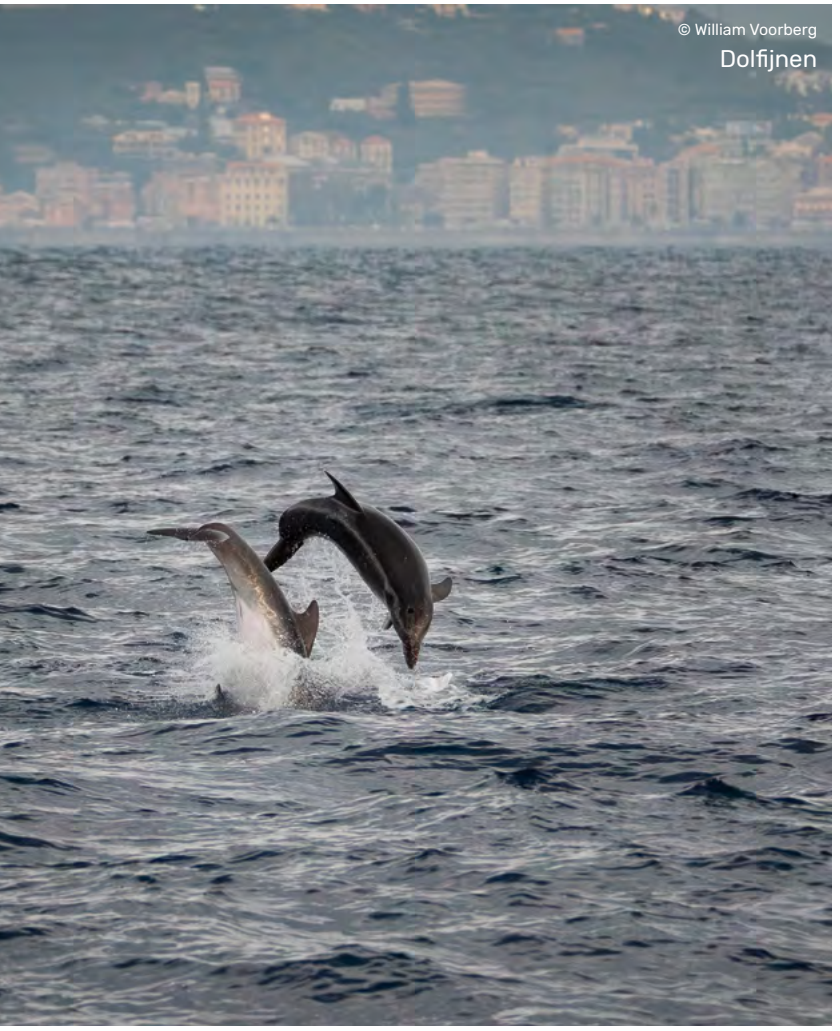
Wie zich in deze dieren verdiept, ontdekt een wereld vol wonderen. Zo kunnen tuimelaars zichzelf in een spiegel herkennen en communiceren ze via persoonlijke fluittonen — eigenlijk een soort naam. Er zijn ook gevallen bekend waarbij tuimelaars kalfjes van andere walvisachtigen adopteren. En verschillende walvissensoorten slapen met slechts één hersenhelft tegelijk, zodat ze altijd alert blijven.

Bijzonder toch?

Directe en indirecte gevaren

Helaas gaat het niet zo goed met de natuur in de Middellandse Zee. Plasticvervuiling, drukke scheepvaartroutes, botsingen, onderwaterlawaai en bijvangst vormen directe bedreigingen voor dieren zoals walvissen en dolfijnen. Daarbovenop komen indirecte gevaren, waaronder klimaatverandering en de toename van microplastics.

WWF werkt in de hele regio aan oplossingen, onder meer met het duurzame zeilschip de Blue Panda. Het idee voor de Blue Panda komt van oceanenexpert Laura Pintore, die bij WWF-Italië alles op alles zet om de zee en haar bewoners te beschermen. 'Walvisachtigen zijn mijn passie, mijn leven, mijn missie. Ik wil er alles aan doen om ze te beschermen.' Pintore ontwikkelde een plan om vakanties te verbinden met natuurbescherming: mensen kunnen meezeilen op de Blue Panda en intussen bijdragen aan het beschermen van walvisachtigen. Ze legde haar voorstel voor aan WWF-Italië en het project kreeg groen licht.

© William Voorberg
Dolfijnen

© Hugo Hebbe / WWF France
Blauwe vinvis

Laura Pintore

Zes jaar later is het uitgegroeid tot een vloot van acht zeilboten, waarop families, kinderen, vrijwilligers en influencers meevaren om de Middellandse Zee te helpen beschermen.

Meevaren en bijdragen

Meevaren betekent bijdragen aan citizen science. Op de Blue Panda bestaat dit uit twee onderdelen: het maken van photo ID's van walvisachtigen en het analyseren van hun gedrag. Bij photo ID's draait het om het fotograferen van de vinnen van specifieke soorten. Zodra er een groep wordt gespot, komen de camera's tevoorschijn. De gemaakte beelden worden vervolgens op de computer geladen en de foto's met een duidelijk zichtbare vin worden vergeleken met de bestaande catalogus. Is de vin al geregistreerd, dan is het een match. Verschijnt hij niet in het systeem? Dan is het een nieuw individu dat wordt toegevoegd aan de database. Zo brengen onderzoekers steeds nauwkeuriger in kaart waar verschillende walvissoorten leven, en dat is cruciaal voor hun bescherming. Daarnaast observeert een van de opvarenden het gedrag van de gespotte soorten: zwemmen de dieren langzaam, springen ze, zwemmen ze mee op de golven van de boot? Alle observaties worden mondeling beschreven en als geluidsfragment opgenomen, om later in een analyseprogramma te worden ingevoerd. Met dit ethogram worden belangrijke gedragsontwikkelingen gevolgd, wat helpt om walvisachtigen beter te beschermen. Komend jaar wordt hier een nieuwe vorm van onderzoek aan toegevoegd: de analyse van onderwatergeluid, beluisterd met hydrofoons.

De voetafdruk van…

Hoe scoren Nederlanders op de vier thema's die samen onze ecologische voetafdruk bepalen?

Tekst: Ernest Marx

Julie Nijburg (27) is net klaar met haar studie creative industries en woont met haar vriend in een huurappartement. Ze verkoopt vintage kleding en werkt als communicatiemedewerker. Ze eet vegetarisch, koopt bijna alles tweedehands en heeft geen auto.

Wonen

'We zijn net verhuisd en wonen in een huurappartement in een klein flatgebouw met drie verdiepingen. In ons vorige huis hadden we gaspitten, nu koken we op een inductiefornuis. Dat vind ik een fijne, duurzamere verbetering. Een groot voordeel van in een flat wonen is dat je de verwarming minder vaak hoeft aan te zetten, omdat de warmte van andere appartementen als het ware naar binnen trekt. Verder zijn we zuinig met stroomverbruik: de vaatwasser en wasmachine draaien altijd op eco-stand. We hebben geen droger: in de zomer hangt de was buiten, in de winter in de badkamer. Mijn vriend en ik willen graag een eigen huis kopen, het liefst vrijstaand. Daar willen we gaan voor echt duurzame keuzes, zoals zonnepanelen en een warmtepomp. Ons ideaal is een boerderij waar we ecologisch kunnen boeren.'

Voeding

'Ik ben vegetarisch opgegroeid: mijn ouders aten nooit vlees. Maar toen ik op een gegeven moment bij andere kinderen speelde, kreeg ik daar wel eens knakworstjes die ik eigenlijk heel lekker vond. Daarna mocht ik die thuis ook, want mijn ouders wilden me niet beperken. Maar op mijn vijftiende heb ik toch bewust gekozen voor vegetarisch, vooral omdat ik een grote dierenvriend ben. Dit jaar ben ik begonnen met een biologisch groente-abonnement bij een lokale boer, op acht minuten fietsen van ons huis. Zij verbouwen voor zo'n honderd mensen groenten en je kunt daar wekelijks oogsten. In de wintermaanden is het aanbod beperkter, dus dan koop ik vaker bij de supermarkt. Maar wel bijna alles biologisch. Zuivel eet ik nog af en toe: eieren en yoghurt, maar ik drink wel al plantaardige melk. Daar valt voor mij nog wat te winnen.'

'Op mijn vijftiende heb ik bewust gekozen voor vegetarisch'

Lifestyle

'Bijna alles in ons huis is tweedehands: planten, potten, meubels. Ik koop op Marktplaats en in kringloopwinkels, waar ik wekelijks kom voor mijn eigen bedrijf. Ik verkoop vintage kleding: eerst alleen online, maar nu vooral op markten – zo'n twee keer per maand. Dat is beter dan online verkopen, want dan hoef ik niets op te sturen. Het voelt goed dat ik met mijn werk kleding een tweede leven kan geven. Ik koop maar heel soms zelf iets nieuw. We hebben pas nieuw beddengoed gekocht, maar dan let ik erop dat het van duurzaam materiaal is. Tweedehands kopen scheelt ook enorm veel geld, dus dat is mooi meegenomen. Mijn vriend staat er over het algemeen net zo in als ik, hoewel ik altijd wel een beetje de aanjager ben.'

Vervoer & vakantie

'We hebben geen auto. Alles doen we met de fiets of het openbaar vervoer. We hadden deze zomer een vliegvakantie gepland, maar die hebben we afgezegd. We gaan waarschijnlijk naar Berlijn of Praag met de auto van mijn ouders. Ik voel me erg bezwaard bij vliegen, want het botst met mijn idealen. Vroeger, toen ik een jaar of zestien was, vloog ik superveel. Ik boekte altijd goedkope vluchten van dertig euro binnen Europa en zocht dan iemand die mee wilde. Ik had geen idee wat voor impact dat had. Dat vliegen voor de lol heb ik volledig afgezworen, maar ooit wil ik nog wel een droomreis naar de Verenigde Staten maken. Vliegen blijft een dilemma waar ik nog niet uit ben.'

2 aardbollen

Volgens de voetafdruktest komt Julies ecologische voetafdruk uit op 3,4 hectare, wat neerkomt op twee aardbollen. **'Ik had niet gedacht dat mijn score nog lager zou zijn, maar het doel is uiteindelijk natuurlijk één aardbol. Het was geen grote teleurstelling, maar ik dacht wel: het moet beter kunnen.**' Julie scoort het best op vervoer en wonen. Bij de gemiddelde Nederlander is de voetafdruk goed voor 3,3 aardbollen. De gemiddelde Amerikaan scoort 4,8 aardbollen. De gemiddelde Keniaan 0,6 aardbol.

Benieuwd naar jouw voetafdruk? Doe de test op **wwf.nl/voetafdruk**

© Markus Winkler

Tekst: Audrey Oey

Tijgers maken een comeback

Het aantal wilde tijgers neemt toe, zo blijkt uit het Tigers Alive Annual Report van WWF. In Noordoost-China groeide de populatie van twintig in 2010 naar ongeveer zeventig nu. En in Rusland, India, Nepal en Bhutan verdubbelden de aantallen. Toch zijn tijgers nog altijd bedreigd. In Indonesië, Maleisië en Bangladesh staan de grote katachtigen en hun leefgebied onder zware druk.

Bengaalse tijger

© naturepl.com / Andy Rouse / WWF

© Keizerskroon

Klauteren voor de natuur

De leerlingen van basisschool De Keizerskroon in Pijnacker hebben zich in het zweet gewerkt voor de natuur. De sportievelingen organiseerden een survivalrun om geld op te halen voor het Wereld Natuur Fonds. De gymzaal werd opgebouwd tot een uitdagend parcours waar werd geklommen, geklauterd, gesprongen en getijgerd. Met een fantastisch resultaat: ze haalden een bedrag van ruim 11.500 euro op!

Karetschildpad © Staffan Widstrand / Wild Wonders of China / WWF

Recordaantal schildpadnesten in Italië

Langs de Italiaanse kusten vind je steeds meer zeeschildpadden. Afgelopen legseizoen telden WWF'ers en vrijwilligers een record van 340 nesten van dikkopschildpadden. Dit toont de veerkracht van deze diersoort aan én dat natuurbescherming werkt. Sicilië heeft de meeste nesten (260), gevolgd door Calabrië (55) en de Ionische Zee tussen Basilicata en Apulië (24). De nestplaatsen lijken zich naar het noorden te verplaatsen. Dat laat zien hoe klimaatverandering en warmere zeeën de leefgebieden van zeeschildpadden beïnvloeden.

Mysterieuze verdwijning

Het gaat niet goed met de gewone zeehond in de Waddenzee. De aantallen waren lang stabiel, maar dalen intussen al jaren. Er worden wel veel pups geboren, maar opvallend veel jonge dieren overleven hun eerste levensjaar niet. Het Werelderfgoedcentrum Waddenzee is samen met de Universiteit Utrecht een onderzoek gestart om het mysterie op te lossen. WWF financiert het. Met de grijze zeehond, die ook in de Waddenzee voorkomt, gaat het gelukkig wel goed.

Gewone zeehond © Wild Wonders of Europe / Orsolya Haarberg / WWF

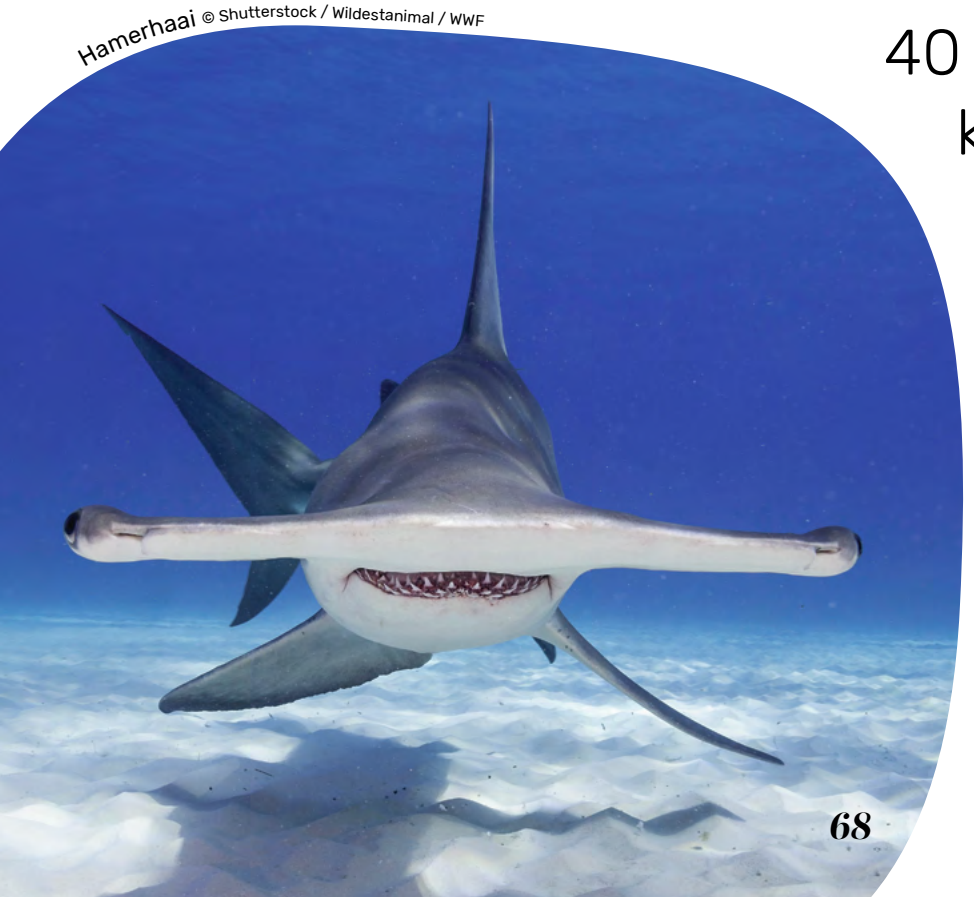

Indonesië zoekt geld voor nationale parken

De Indonesische president Prabowo Subianto heeft een taskforce opgericht die moet zorgen dat er meer geld komt om de 57 nationale parken in het land beter te beheren. Nu zijn de parken afhankelijk van overheidsfinanciering, maar dat moet veranderen. Door jarenlange budgettekorten en gebrekkige controle is er sprake van illegale houtkap en stroperij — ook binnen de parken zelf. Om dat aan te pakken, wordt gekeken naar nieuwe geldstromen vanuit het bedrijfsleven, internationale fondsen, ecotoerisme en koolstofhandel.

Borneose orang-oetan © Shutterstock / Wildestanimal / WWF

Hamerhaai © Shutterstock / Wildestanimal / WWF

Voedselbos trekt de aandacht

In het Brabantse Asten-Heusden groeit sinds 2023 voedselbos Berk & Boom. Op vijf hectare voormalig grasland werken initiatiefnemers Loes Berkers en Loes van den Boomen, met hulp van WWF, aan een bos vol eetbare planten. Duizenden bomen en struiken moeten het perceel de komende jaren vullen. Aan de rand staat een prachtig herkenningspunt met een grote bosuil op een paal en een bord over wat er groeit en welke dieren er leven. Voedselbossen zijn een natuurvriendelijke manier van landbouw die tegelijk eten levert en biodiversiteit bevordert. WWF ondersteunt de ontwikkeling van dit soort bossen wereldwijd, en dus ook in eigen land.

40 soorten krijgen betere bescherming

Tijdens een VN-conferentie in maart van dit jaar beloofden 132 landen plus de Europese Unie veertig migrerende diersoorten beter te beschermen. Onder meer de gestreepte hyena, sneeuwuil, hamerhaai en reuzenotter zijn toegevoegd aan een lijst van dieren waarvoor landen beloven er alles aan te doen om hun leefgebied te beschermen, jacht en bijvangst terug te dringen en migratieroutes open te houden. Op de lijst staan nu ruim 1200 diersoorten. Een kwart hiervan wordt met uitsterven bedreigd. Daarnaast namen de landen een aparte resolutie aan voor de jaguar, gericht op betere samenwerking en het verbinden van leefgebieden.

Walvisjachtverbod werpt vruchten af

Het is precies veertig jaar geleden dat het internationale walvisjachtverbod inging. Een enorm natuurbeschermingssucces: veel populaties die op het punt van uitsterven stonden, herstelden. Zo groeide het aantal bultruggen in Oost-Australië van iets meer dan honderd in 1963 tot ruim 50.000 nu. Veel populaties zijn zelfs bijna terug op het niveau van voor de grootschalige commerciële jacht. Toch is herstel niet vanzelfsprekend: zeven van de veertien grote walvissoorten zijn nog altijd bedreigd of kwetsbaar.

Bultrugwalvissen

© Shutterstock / Seb c est bien / WWF

Handen af van de natuurwetten

Onder het mom van simpelere regels wil de Europese Commissie belangrijke natuurwetten afzwakken. Maar liefst 32.000 Nederlanders prikten daar doorheen en ondertekenden de petitie Hands Off Nature. Die roept Europese leiders op de wetten rond natuurherstel, ontbossing en soortenbescherming juist te verdedigen en volledig uit te voeren. De campagne, opgezet door een coalitie van natuur- en milieuorganisaties waaronder WWF, haalde in heel Europa bijna een half miljoen handtekeningen op.

Ecoducten voor de Mongolische steppe

Mongolië heeft de laagste bevolkingsdichtheid ter wereld. Genoeg ruimte dus voor migrerende soorten als saiga-antilopen en wilde paarden. Toch vormen (spoor)wegen voor de snelgroeiende mijnbouw een behoorlijke barrière. Dankzij WWF zijn er tien viaducten ontworpen om ruim 1600 kilometer aan migratieroutes veilig te stellen. Het eerste ecoduct is inmiddels gebouwd. Daarnaast heeft de Mongoolse overheid negentien nieuwe beschermde gebieden ingesteld met een totale oppervlakte van bijna 1 miljoen hectare.

Kiang © Staffan Widstrand / Wild Wonders of China / WWF

Băile Tușnad leert leven met beren

Dat samenleven met grote roofdieren kan, bewijzen de ruim 1350 inwoners van het Roemeense dorpje Băile Tușnad. Nergens anders in het land leven zoveel bruine beren als hier. De beren kwamen dan ook regelmatig in de buurt van het dorp: in 2021 werd hier 237 keer melding van gemaakt. Daarop sloeg WWF-Roemenië de handen ineen met lokale autoriteiten. De beren werden gezenderd en gemonitord en het dorp kreeg een waarschuwingssysteem en berenbestendige afvalbakken. Het resultaat: het aantal incidenten met beren is gedaald naar nul.

Bruine beer
© Tomas Hulik

Trompetteren voor de bosolifant

Met een recordpoging ‘trompetteren’ gaven meer dan tweeduizend kinderen tijdens het Ranger Festival in ARTIS het symbolische startschot voor de Rangeractie 2026. Die draait dit jaar om de bosolifant. Ruim 1800 kinderen haalden geld op voor deze ernstig bedreigde reus. Hiermee kan WWF drieduizend olifanten beschermen. Tijdens het Ranger Festival werd Aaron (9) uit Amsterdam uitgeroepen tot Ranger van het Jaar. Een jaar lang fietst of rent hij elke dag minimaal 2,5 kilometer om geld op te halen voor de bosolifant.

‘De oceaan zit in mijn hart’

Harriet van Schaik (58) schonk vanuit de Els & Tom Akerboom Stichting een groot bedrag aan natuurbescherming in de Nederlandse Cariben.

‘Wat wij als mensen de natuur aandoen, gaat me enorm aan het hart. Dus toen we met onze stichting een goed doel zochten om aan te schenken, kwam ik snel bij WWF uit. Als mensen zijn we onderdeel van de natuur. Dat beseffen we soms te weinig. Zelf ben ik echt een watermens: de oceaan zit in mijn hart en ik ben vaak aan of op zee te vinden. Helaas gaat het niet goed met de oceaan. Dat zie je alleen al doordat je op het strand nauwelijks nog schelpen vindt.’

‘Mensen uit het bedrijfsleven kunnen hun kennis en netwerk inzetten om meer verschil te maken voor de natuur, daarvan ben ik overtuigd. Daarom wilde ik niet alleen geld doneren, maar ook vrijwilligerswerk doen dat past bij mijn professionele ervaring. Via WWF kwam ik in contact met organisaties op Bonaire die zeeschildpadden en koraal beschermen. Zes weken verbleven mijn man en ik op het eiland. We hielpen met onder andere een businessplan, een boekingsapp en een financieringsoplossing, zodat deze organisaties meer geld overhouden. Uiteindelijk leverde dit een veelvoud van het gedoneerde bedrag op. Dát is geven met impact!’

© Casper Douma / WWF

Meer weten over schenken aan een bepaald project, dier of gebied?
Ga naar wwf.nl/fondsen of scan de QR-code.

Binnenkort bij jou in de buurt?

Foto: Sanchez & Lope / WWF

Natuurherstel werkt. Dat bewijst de terugkeer van de otter in ons land. Toen ons water schoner werd, kwam hij terug. De kans dat je hem ziet, is alleen nog steeds klein. Er zijn namelijk te weinig goede verbindingen tussen natuurgebieden en veilige oversteekplaatsen. Mede dankzij deelnemers van de Postcode Loterij brengt het **Wereld Natuur Fonds** in kaart hoe de otter zich verplaatst en waar knelpunten liggen. Zo kunnen die worden aangepakt, zodat de otter zich veilig kan verplaatsen en vestigen. Misschien wel bij jou in de buurt. Samen otters de ruimte geven. Ook dat is **The Power of Postcodes**.

18+ Speel bewust De Kansspelautoriteit heeft voor het organiseren van de Postcode Loterij een vergunning verleend.

Win !

Maak kans op een weekend weg naar de Biesbosch

Even helemaal weg en nieuwe plekken ontdekken! Puzzel mee en maak kans op een compleet verzorgd verblijf voor 2 personen van Marrea.nl. Twee hotelovernachtingen in het Brabantse Made, aan de rand van de Biesbosch en nabij Breda, inclusief ontbijt en diner. Voor sfeervolle hotels en verrassende fiets- en wandelarrangementen:

Marrea.nl

Zweedse puzzel

DRANK / MANIER		VOORZETSEL / AZIJNACHTIG		SPORTMAN		PERSOONLIJKHEID	RIVIER IN FRANKRIJK	
6				OOIT / KIJKBUIS				
BRUIKBAAR		8				3	VORM VAN VERWERING	
STUURS	RIVIER IN ITALIË		GROND / TREDE					1
				ANTIEK	4	NOOT / KAMPEERGEREI		
SIERAAD	9	POSTTARIEF / MANTEL						HALFVLOEIBAAR VOEDSEL
			7		BOOM / LOOFBOOM			
KASPLANT / TOETS						5		
	2			DANSPAS				

© DENKSPORT PUZZELBLADEN

1	2	3	4	5	6	7	8	9

Geef de oplossing voor 1 augustus 2026 door op **wwf.nl/puzzel**

Colofon

Be one with nature
Nr. 2 2026

Uitgave van
Wereld Natuur Fonds
wwf.nl - info@wwf.nl
Wij ontvangen geen retourzendingen meer. Is dit magazine niet voor u bedoeld of wilt u een wijziging doorgeven: wwf.nl/gegevenswijzigen, mail: info@wwf.nl of bel 0800-1962 (gratis).

Concept & Redactie
Wereld Natuur Fonds, Zeist

Redactie: Anita van der Aa (hoofdredacteur), Sabine Bos, Annemiek Heuvelmans, Audrey Oey, Sanne Messnig, Maarten Spaans, Tessel in 't Veld, Susanne Geuze
Vormgeving: Alexander Kahrel
Met medewerking van: Jaap Backx (eindredactie), Bouwien Jansen (correctie).

Druk
Roularta Printing

Digitaal
Als WWF-donateur dit magazine liever digitaal lezen? wwf.nl/digitaalmagazine

Volg ons op social media
Wereld Natuur Fonds - WWF
wereldnatuurfonds
wereldnatuurfonds
Wereld Natuur Fonds (WWF-NL)
wereldnatuurfonds

Zelf geld inzamelen?
wwf.nl/start-je-eigen-actie

Gift geven?
NL31RAB00300000030,
t.n.v. Wereld Natuur Fonds te Zeist
of wwf.nl/gift

Vrijwilliger worden?
wwf.nl/vrijwilliger

Artikelen uit Be one with nature mogen uitsluitend na schriftelijke toestemming vooraf van het Wereld Natuur Fonds te Zeist en met bronvermelding worden overgenomen. Het panda-logo is een beschermd beeldmerk.

POSTCODE LOTERIJ

FSC www.fsc.org MIX Papier van verantwoorde herkomst FSC® C001677

CBF Erkend Goed Doel

Donateurs ontvangen het magazine 3x per jaar.
wwf.nl/donateur

Heb je het magazine uit? Geef het door en maak er iemand anders blij mee

WWF-Rangers: Ontdek alles over wilde dieren en natuur

Jong geleerd is oud gedaan. WWF-Rangers is hét jeugdprogramma voor kinderen die meer willen weten over natuur en wilde dieren,
wwf.nl/aanmeldenranger

3 t/m 6 jaar

7 t/m 12 jaar

WWF YOUTH

Een community voor en door jongeren. Met als doel: jongeren samenbrengen, informeren en uiteindelijk inspireren tot een duurzame lifestyle.

Nieuwsgierig?
Follow / Like / Join us
wwf.nl/youth

Dit magazine is speciaal voor jou. Omdat we dankzij jouw steun goed werk kunnen blijven doen!

Het volgende nummer verschijnt in oktober 2026

Zeeleeuwen

© naturepl.com / Pascal Kobeh / WWF

© Teselin 't Veld / WWF-NL

RANGERS

- LIEFDE VOOR NATUUR EN DIEREN MEEGEVEN
- SAVE THE ELEPHANTS SHIRT CADEAU

MAAK JE (KLEIN)KIND RANGER EN KRIJG HET SHIRT!

wwf.nl/shirt

Afzender: Postbus 7, 3700 AA Zeist

Port Payé
Pays-Bas

postnl